

ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย
พัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู
IDDHIPADA 4 LEADERSHIP OF THE ADMINISTRATORS OF SCHOOLS
IN NAKLANG EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK 2
WITHIN NONG BUA LAMPHU EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
2, NONG BUA LAMPHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
DISTRICT OFFICE 2, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

¹ฉัตรติยา เอกตาแสง

¹Chattiya Ektaseang

มหาวิทยาลัยราชธานี, ประเทศไทย
Rajchathani University, Thailand

chattiya9993@gmail.com

Received : May 1, 2022; Revised : May 28, 2022; Accepted : June 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ย

¹ นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี

รายด้านจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้าน การกระตุ้นทางปัญญาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ใน ระดับ มาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลัก อิทธิบาท 4 อยู่ในระดับ มาก แนวคิดและข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนา ภาวะผู้นำตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการ มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ ใ้ไว้ต่อโรงเรียน มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ กล้าคิด กล้าทำ เอาใจใส่ในการ พัฒนางาน ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้สร้าง แรงจูงใจในการทำงาน เสริมสร้างพลังบวกและเจตคติที่ดี ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตาม หลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนสร้างประเด็นที่ท้าทายในการทำงาน ส่งเสริมการแสวงหา ความรู้ใหม่ๆ การกระตุ้นให้เพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นเชิงเหตุผล และด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล ไม่ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่นหรือในที่ประชุม

Abstract

This research purposes are to study about 1) Iddhipada Leadership of the administrators of schools in Naklang educational quality development network 2 within Nong Bua Lamphu educational service area office 2, Nong Bua Lamphu primary educational service area district office 2, Nong Bua Lamphu province; 2) the development guidelines for Iddhipada Leadership of the administrators of schools in Naklang educational quality development network 2 within Nong Bua Lamphu educational service area office 2, Nong Bua Lamphu primary educational service area district office 2, Nong Bua Lamphu province. As the results, Iddhipada Leadership of the administrators of schools in Naklang educational quality development network 2 within Nong Bua Lamphu educational service area office 2, Nong Bua Lamphu primary educational service area district office 2, Nong Bua Lamphu province in overall is great. As considering in each issue are all great, by sorting the averages by descending from highest to lowest, are the idealized influence

following Iddhipada issue, the intellectual stimulation following Iddhipada issue, the inspirational motivation following Iddhipada issue, and the individualized consideration following Iddhipada issue. The highest average issue is the idealized influence following Iddhipada which in great level and the least is the individualized consideration following Iddhipada which in great level too. The development guidelines and suggestion for Iddhipada Leadership of the administrators of schools in Naklang educational quality development network 2 within Nong Bua Lamphu educational service area office 2, Nong Bua Lamphu primary educational service area district office 2, Nong Bua Lamphu province in the idealized influence issue that the school administrators ought to practice following the promise to the school, have the perseverance in performance in duties, brave to think and work, pay attention in work development. As the inspirational motivation issue, the administrators are the job motivation creator who reinforce the positive energy and good attitude. As the intellectual stimulation issue, the administrators create the challenge issue in performance, support the pursuit of the new knowledge, motivate the co-workers to express the rational thinking; and the individualized consideration, should think individual differences and not dispraise the subordinates in public.

บทนำ

หลักการจัดการศึกษาอันเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกคือการจัดการศึกษาเพื่อคนทุกคน (Education for All) และทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) นอกจากนี้ การจัดการ ศึกษาจะต้องคำนึงถึงอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษากล่าวไว้ว่า “อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงของชาติและสังคมโลก ผู้บริหารนอกจากจะมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแล้ว ดำเนินตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จมาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้ 1) ด้านฉันทะ ผู้บริหารพอใจรักใคร่ ใน การบริหารทุกด้านอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อพัฒนางานพร้อมกัน ในทุก ๆ ด้าน 2) ด้านวิริยะผู้บริหารควรแสดงภาวะผู้นำในด้านต่างๆ ได้ทุกสถานการณ์ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้มีความสามารถในการเผชิญปัญหา และอุปสรรคในการท างานได้เป็นอย่างดี สามารถนิเทศแนะนำผู้ร่วมงานได้ 3) ด้านจิตตะ

ผู้บริหารควรเอาใจใส่ติดตามการทำงานตามแผนงานโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย และ4) ด้านวิมังสาผู้บริหารควรพิจารณาไตร่ตรองในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรค ในการทำงานอย่าง เป็นระบบพร้อมทั้งประเมินผลงานซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยเอาชนะปัญหา และอุปสรรคในการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาจึงเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม บูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง ปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การบริหารสถานศึกษาจะต้องยึดระเบียบบริหารราชการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้โดยจะ ต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ “หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, :30)

สำหรับหลักคุณธรรมซึ่งเป็นหลักสำคัญข้อหนึ่งนั้นมิได้มีการกำหนดรายละเอียดไว้ อย่างไรก็ตามเป้าหมายสำคัญของการบริหารงาน ก็คือผลสัมฤทธิ์หรือความสำเร็จของงาน ซึ่งผลกา สัตยธรรม กล่าวไว้ว่า “พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงอิทธิบาท 4 ว่าเป็นธรรมช่วยให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ถ้าใช้อิทธิบาท 4 อย่างถูกต้องทางผลงานที่เกิดขึ้นย่อมจะมีประสิทธิภาพ”ในการพัฒนาประเทศนั้นหัวใจสำคัญคือ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) จึงยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้ความสำคัญกับ การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนา ระบบราชการ และข้าราชการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล สำหรับการบริหารงานในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้หลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาลที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ หลัก คุณธรรม ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2554:284) ได้กล่าวถึงหลักความสำเร็จ หรือ การปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในกิจการนั้น เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาที่กล่าวถึงหลัก ธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา ธรรมในการครองงาน ได้แก่ อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหาร ได้แก่ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งจากจุดเน้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ประกอบกับแนวคิด ของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ว่าหากผู้บริหาร สถานศึกษานำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา ก็จะทำให้งานต่าง ๆ ในขอบข่าย ของการบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ทันต่อกระแส

จากความสำคัญของการบริหารและการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา ให้ประสบ ผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำของ

องค์การโดยนำหลักธรรมาภิบาล 4 มาใช้ในการบริหารงาน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรและผู้ใต้บังคับบัญชา และหากบุคลากรของสถานศึกษาต่างก็นำหลักธรรมาภิบาล 4 มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ด้วยแล้วก็ยิ่งจะ ทำให้งานต่างๆ ของสถานศึกษาประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องภาวะผู้นำตามหลักอภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำตามหลักอภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักอภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักอภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ โรงเรียนในสังกัดศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านกกค้อกโพธิ์ โรงเรียนบ้านหนองด่าน โรงเรียนบ้านโป่งแคศรีถาวร โรงเรียนบ้านหนองเอียน โรงเรียนบ้านสนามชัย โรงเรียนบ้านกุดแห่ โรงเรียนบ้านป่าแดงงาม โรงเรียนบ้านนครชัยประชาสรรค์ และโรงเรียนบ้านหนองบัวคำแสน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 9 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านกกค้อกโพธิ์ โรงเรียนบ้านหนองด่าน โรงเรียนบ้านโป่งแคศรีถาวร โรงเรียนบ้านหนองเอียน โรงเรียนบ้านสนามชัย โรงเรียนบ้านกุด

แม่ โรงเรียนบ้านป่าแดงงาม โรงเรียนบ้านนครชัยประชาสรรค์ และโรงเรียนบ้านหนองบัวคำ แส่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ข้อความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยสร้างข้อคำถามภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ เกี่ยวกับ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของ Likert เกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา นากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู มี จำนวน 32 ข้อ 4 ด้าน 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบคำถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

3.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ดังแสดงตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4	4.37	0.53	มาก
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักอิทธิบาท 4	4.28	0.60	มาก
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักอิทธิบาท 4	4.30	0.54	มาก
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4	4.20	0.59	มาก
โดยรวม	4.29	0.57	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียน ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวม รายด้าน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X} = 4.30$) และรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X} = 4.20$)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ใน 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ซึ่งผู้บริหารจะปกครองคนได้จะต้องมีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานของผู้บริหาร แนวทางพัฒนาที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติ คือ

- 1) ฉันทะ ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อโรงเรียน
- 2) วิริยะ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ กล้าคิด กล้าทำ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
- 3) จิตตะ ผู้บริหารโรงเรียนเอาใจใส่ในการพัฒนางาน ติดตามตรวจสอบร่วมเผชิญและแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ
- 4) วิมังสา ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งการวางตัว บุคลิกภาพและ การทำงาน สร้างความเชื่อมั่นต่อบุคลากรภายในโรงเรียน

3.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนสร้างแรงจูงใจภายใน ให้กำลังใจ ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก แนวทางพัฒนาที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติ คือ

- 1) ฉันทะ ผู้บริหารโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของตนเองและงานของผู้อื่น
- 2) วิริยะ ผู้บริหารโรงเรียนฝึกฝนและพัฒนางานอยู่เสมอ มีความพยายามในการมอบหมายงานหรือสอนงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา
- 3) จิตตะ ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นที่รักของผู้ใต้บังคับบัญชา เอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งงาน
- 4) วิมังสา ผู้บริหารโรงเรียนใช้เหตุและผลในการทำงานหรือการปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น

3.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักอิทธิบาท 4 การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการกระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ แนวทางพัฒนาที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติ คือ

- 1) ฉันทะ ผู้บริหารโรงเรียนสร้างประเด็นที่ท้าทายในการทำงาน ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ

2) วิริยะ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเพียรในการส่งเสริมการพัฒนางานหรือพัฒนาทักษะในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

3) จิตตะ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเชื่อมั่นและเสริมสร้างให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าทุกปัญหามีทางออกเสมอ

4) วิมังสา ผู้บริหารโรงเรียนสร้างความเข้าใจในการพัฒนางานและพัฒนาตนเอง เรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3.4 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นรายบุคคลและทำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นที่ปรึกษา เพื่อการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและเติบโตของแต่ละคน แนวทางพัฒนาที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติ

1) ฉันทะ ผู้บริหารโรงเรียนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของบุคคลนั้น

2) วิริยะ ผู้บริหารโรงเรียนพยายามส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้พัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3) จิตตะ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่นหรือในที่ประชุม และแสดงความชื่นชมตามความเหมาะสม

4) วิมังสา ผู้บริหารโรงเรียนใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้เนื่องจากภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียน เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ กล้าคิด กล้าทำ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เอาใจใส่ในการ

พัฒนางาน ติดตามตรวจสอบ ร่วมเผชิญและแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งการวางตัว บุคลิกภาพและการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นต่อบุคลากรภายในโรงเรียน กระตุ้นจิตวิญญาณของทีม ให้เกิดการทำงานเป็นทีมมีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ของแบส และ อโวลีโอ (Bass, B.M. & Avolio, B.J., 1994, pp. 85-90) ผู้นำต้องมีทักษะที่จำเป็น ในการบริหาร 4 ประการ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความมั่นใจ ในการที่จะเอาชนะอุปสรรค และมุ่งสู่เป้าหมายสร้างความเชื่อมั่นและเป็นที่ยอมรับของ ผู้ร่วมงานรวมถึงการสร้างใจให้กับผู้ร่วมงาน 2) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงาน มีกำลังใจและตั้งใจ ปฏิบัติงานที่ดีและคิดเชิงบวก เพื่อเห็นภาพที่ดีขององค์กร ส่งเสริมให้ ผู้ร่วมงานมีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน เสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วน ร่วม 3) การกระตุ้นทางปัญญา ส่งเสริม ให้ผู้ร่วมงานรู้จักวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผลและ ข้อมูลสนับสนุน และเห็นแนวทางใหม่ ๆ ในการ แก้ปัญหา รวมถึงการให้อิสระทางความคิด และสนับสนุนวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้ผลงาน ที่ดีขึ้นกว่าเดิม 4) การคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ และพัฒนาจุดด้อยของ ตนเองอยู่เสมอ โดยมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถของ ผู้ร่วมงาน ติดตามผลการ ปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม การบริหาร และ การจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับงานวิจัยกนกวรรณ วิเชียร เขต (2551 : 116) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมการตัดสินใจของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ที่ผลการวิจัยโดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลเนื่องมาจากผู้บริหารเป็นผู้นำที่นำนโยบายมาสู่การ ปฏิบัติในสถานศึกษา มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อบุคลากรในสถานศึกษาจึงทำให้ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารด้านการสร้างบารมี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ หลักธรรม จักร ธรรม คือการมีสติปัญญา ความถนัด การรู้จักปรับปรุงตนเอง ศึกษาหาความรู้ สร้างคุณสมบัติ ความดีงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระถวิล ยสินธ์โร (2558. บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล หนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ อธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมและรายด้านทั้งสามด้าน อยู่ในระดับมาก โดย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาด้านนโยบาย การบริหารด้านลักษณะงานและด้านความรับผิดชอบ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภูผู้บริหารโรงเรียนประพัตติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ซึ่งผู้บริหารจะปกครองคนได้จะต้องมีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานของผู้บริหาร ได้ทราบแนวทางพัฒนาที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติ สภาพภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 จังหวัดหนองบัวลำภู ทราบถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานากลาง 2

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ วิเชียรเขต. (2551). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2550). *นโยบายและมาตรฐาน การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). *คู่มือนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นเอกวิชากระทู้ธรรม*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ เอกเพชร. (2561). *แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2562, จาก <https://bit.ly/3bFMieT>.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน
- บัญญัติ เหม้าโคกงาม. (2558). *การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท 4 ของข้าราชการครูในโรงเรียนในเขตอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น*. วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, 2 (1), 195.

